

Dokumenttype NOU 1987:9B **Dokumentdato**
Tittel VEDLEGG til arbeidstidsutvalgets utredning.
Kapittel INNHOLD

Side

Del I: Delutredning om pensjonsreformer

Vedlegg 1: Fleksibel/nedsatt pensjonsalder.....	9
1. Pensjonering som velferdspolitisk og sysselsettingspolitisk virkemiddel.....	11
1.1 Pensjonering og de eldres velferd.....	11
1.2 Sysselsettingsvirkninger av redusert arbeidstid.....	14
1.3 Andre virkninger av lavere pensjonsalder.....	15
2. Eldres arbeids- og inntektsforhold.....	16
2.1 Viktigste inntektskilde for personer 60-66 år.....	16
2.2 Yrkesaktiviteten blant de eldre.....	16
2.3 Pensjonsgivende inntekt blant eldre.....	16
2.4 De yrkesaktive pensjonistene.....	16
3. Pensjonering før 67 år - gjeldende ordninger, regelverk og utnyttelse.....	19
3.1 Tidlig pensjonering via folketrygden.....	19
3.1.1 Uførepensjon.....	19
3.1.2 Etterlattepensjon.....	19
3.2 Yrkesbasert lavere pensjonsalder i offentlige ordninger.....	20
3.3 Private pensjonsordninger.....	22
3.3.1 Private pensjonsordninger etter skatteloven.....	22
3.3.2 Andre private pensjonsordninger/forsikringsløsninger.....	23
3.3.3 Bedriftsgarantier.....	23
3.4 Dagpenger under arbeidsløshet som "førtidspensjon".....	23
3.5 Oppsummering.....	24
4. Fleksibel pensjonering i andre nordiske land.....	25
4.1 Fleksibel pensjonsalder i Sveige.....	25
4.1.1 Oversikt.....	25
4.1.2 Førtdids- eller utsatt uttak av alderspensjon.....	26
4.1.3 Arbeidsløshetspensjon.....	26
4.1.4 Delpensjon.....	26
4.1.5 Riksforsakringsverkets vurdering av delpensjonsreformen.....	28
4.2 Dansk etterlønn, førtdidspensjon og forslag om delpensjon.....	28
4.2.1 Førtdidspensjon.....	29
4.2.2 Etterlønnsordningen.....	29
4.2.3 Erfaringer med etterlønnsordningen.....	30
4.2.4 Etterlønnsmottakernes oppfatning av ordningen.....	30
4.2.5 Forslag om delpensjon.....	30
4.3 Finsk førtdidspensjonering.....	31
4.3.1 Førtdidspensjon for krigsveteraner.....	31
4.3.2 Uførepensjon (invalidpensjon).....	31
4.3.3 Arbeidsløshetspensjon.....	31
4.3.4 Førtdidspensjonsordninger for gårdbrukere.....	31
4.3.5 Forslag til nye ordninger.....	32
5. Tidligere norske forslag om deltidspensjon m.v.....	33
6. Senking av pensjonsalderen - aktuelle reformspørsmål.....	34
6.1 Innledning.....	34
6.2 Folketrygdens økonomi.....	35
6.3 Hovedspørsmålene i en eventuell reform.....	36
6.3.1 Fleksibilitet og valgfrihet.....	37
6.3.2 Personkretsen.....	37
6.3.3 Tildelingsvilkår.....	38
6.3.4 Utmålingsregler.....	38
7. Skissering av hovedalternativer.....	39
7.1 Nedsatt pensjonsalder for alle.....	39
7.2 Nedsatt pensjonsalder for yrkesaktive.....	40

7.3	Førtidspensjon for langtidsledige.....	41
7.4	Deltidspensjon.....	42
7.5	Førtidspensjon med varig reduserte ytelser.....	43
	Undervedlegg: Skatte- og trygdeøkonomiske beregninger.....	43
1.	Forutsetninger.....	43
2.	Nedsatt pensjonsalder for alle.....	45
3.	Nedsatt pensjonsalder for yrkesaktive.....	49
4.	Tallet på pensjonister.....	51
	Referanser	

Del II: Intervjuundersøkelser om arbeidstid

	Vedlegg 2: Ulikhet i arbeidstidsmønstre av Anne Lise Ellingsæter.....	54
1.	Arbeidstid, velferd og ulikhet.....	54
2.	Sysselsettingen midtveis i 80-årene: Småbarnsmødrenes revolusjon.....	55
3.	Endringer i deltidarbeidet.....	59
4.	Arbeidstidens lengde.....	62
4.1	Kortere normalarbeidstid - for hvem?.....	63
4.2	Spredning i avtalt arbeidstid.....	64
4.3	Ansatte uten avtalt arbeidstid.....	65
4.4	Ulikhet i arbeidstid i 1985.....	66
4.5	Avtalt arbeidstid og ubekvem arbeidstid.....	70
4.6	Arbeidstid og pauser.....	70
4.7	Samsvar mellom avtalt tid og vanlig arbeidstid.....	73
4.8	Overtid og ekstraarbeid.....	74
5.	Mistilpasninger i arbeidstidens lengde.....	80
5.1	Undersysselsetting blant deltidsansatte.....	80
5.2	Ønsket arbeidstid blant heltidsansatte.....	81
6.	Arbeidstidens forlegning.....	83
6.1	Organisering av arbeidstid: Konsekvenser for arbeidstakerne....	83
6.2	Definisjoner av ubekvem arbeidstid.....	83
6.3	Skiftarbeid og forskjøvet arbeidstid: Omfang.....	84
6.4	Arbeidstidsforhold i yrker.....	85
6.5	Familiesituasjon og arbeidstidens organisering.....	89
6.6	Organisering av arbeidstid: tilfredshet.....	90
6.7	Preferanse-strukturer.....	93
	Undervedlegg.....	95
	Referanser.....	96

	Vedlegg 3: Holdninger til arbeidstidsreformer av Anne Lise Ellingsæter.....	97
--	--	----

1.	Innledning.....	97
2.	Holdninger til arbeidstidspolitikken.....	97
3.	Generell oppslutning om arbeidstidsreformer.....	98
4.	Befolkningens prioriteringer.....	101
4.1	Preferanseretning.....	101
4.2	Hvilke faktorer påvirker folks preferanser?.....	105
4.3	Oppslutning om 6 timers normalarbeidsdag.....	108
5.	Arbeidstakernes preferanser.....	112
5.1	Generell prioritering mellom reformer.....	112
5.2	6 timers normalarbeidsdag.....	113
5.3	Kortere arbeidstid eller høyere lønn?.....	114
5.4	Organisering av kortere arbeidstid.....	117
5.5	Ønsket type pensjonsordning.....	119
6.	Fagorganisertes holdninger.....	123
7.	Finansiering av reformer.....	127

Undervedlegg 1: Prioritering av arbeidstidsreform som 1. valg: Multinomisk regresjon.....	130
Undervedlegg 2: Undersøkelse om arbeidstid - spørreskjema.....	133
Referanser.....	146

Vedlegg 4: Kortere arbeidstid, nedsatt pensjonsalder eller lengre ferie? av Knud Knudsen.....	147
---	-----

1. Holdninger til offentlig politikk. Antagelser og modell..... 147
2. Om å spørre om holdninger..... 150
3. Analyse..... 150

Litteratur.....	161
-----------------	-----

Vedlegg 5: Tidens krav. Holdninger til arbeidstidsforkortelser av Tom Colbjørnsen og Gudmund Hernes.....	163
--	-----

1. Innledning..... 163
2. Holdninger til økt fritid..... 165
3. Hva påvirker folks holdninger til arbeidstidsforkortelser?.... 166
 - 3.1 Teoretiske forklaringer: interesser og ideologi..... 166
 - 3.2 Analyse..... 167
4. Holdninger til arbeidstidsforkortelser i fagbevegelsen..... 171
5. Oppsummering..... 172

Litteraturliste.....	173
----------------------	-----

Undervedlegg 1: Historisk utvikling av arbeidstidsbestemmelser (fra NOU 1980:52).....	174
Undervedlegg 2: Diskriminantanalyse av ønsker om arbeidstidsforkortelser.....	175

Del III: Arbeidstid og samfunnsøkonomi

Vedlegg 6: Arbeidstilbud, offentlige finanser og arbeidstidsreformer av Vidar Christiansen.....	178
---	-----

1. Innledning..... 178
2. Arbeidstilbud..... 178
3. Skatt og arbeidstilbud..... 183
4. Skattevridninger og arbeidstidsregulering..... 187
5. Fordelingspolitiske mål og arbeidstidsreformer..... 191
6. Arbeidstidsendring og offentlig ressursbruk..... 195

Undervedlegg: En modell for pensjon og honnørytelse.....	198
--	-----

Vedlegg 7: Driftstiden i norske virksomheter av Lasse Fridstrøm.....	200
--	-----

1. Bakgrunn..... 200
2. Metode for beregning av gjennomsnittlig driftstid..... 200
3. Skiftgang og arbeidstidsordninger..... 201
4. Beregnet driftstid..... 202
5. Driftstidsutvidelse..... 203
6. Utslag på driftstiden av endret normalarbeidstid..... 203

Referanser.....	204
-----------------	-----

Vedlegg 8: Makroøkonomiske virkninger av kortere arbeidstid av Victor D. Norman.....	205
--	-----

1. Virkninger av kortere arbeidstid.....	205
1.1 Innledning.....	205
1.2 Kostnader ved kortere arbeidstid.....	205
1.3 Sentrale begreper.....	206
1.4 Virkninger for produksjon og inntekt.....	207
1.5 Lønn og sysselsetting.....	207
1.5.1 Full sysselsetting, markedsbestemt lønn.....	207
1.5.2 Klassisk arbeidsledighet.....	209
1.5.3 Keynes-ledighet.....	209
1.5.4 Oppsummering.....	210
1.5.5 Hva slags arbeidsmarked har vi?.....	210
1.6 Hovedspørsmål og analyseopplegg.....	211
1.6.1 Hovedspørsmål.....	211
1.6.2 Makromodellen TORMOD.....	211
2. Makroøkonomiske perspektiver for Norge.....	213
2.1 Innledning.....	213
2.1.1 Korttidsproblemer og langtidsmuligheter.....	213
2.1.2 Oljeprisfallet.....	213
2.1.3 Efterspørselsbølgen.....	213
2.1.4 Strukturproblemet.....	213
2.2 Forutsetninger for økonomisk vekst.....	214
2.3 Økonomisk vekst de siste 15 år.....	214
2.3.1 Vest-Europa.....	214
2.3.2 Norge.....	216
2.4 Vekstpotensialet.....	216
2.4.1 Internasjonal bakgrunn.....	216
2.4.2 Eksport- og importpriser.....	217
2.4.3 Tilgangen på arbeidskraft.....	217
2.4.4 Arbeidskraftens bidrag til økonomisk vekst.....	218
2.4.5 Sparing og kapitaltilgang.....	218
2.4.6 Investeringer ute og hjemme.....	220
2.4.7 Investeringenes bidrag til økonomisk vekst.....	220
2.4.8 Teknisk-organisatorisk fremgang.....	221
2.4.9 Oljesektorens bidrag.....	221
2.4.10 Regnestykker for vekstpotensialet.....	222
2.5 Usikkerhetsmomenter.....	224
3. Konsekvensberegninger.....	226
3.1 Innledning.....	226
3.2 Arbeidstid, produktivitet og driftstid.....	226
3.2.1 Arbeidstilbudet.....	227
3.2.2 Arbeidsproduktiviteten.....	228
3.2.3 Driftstiden.....	229
3.2.4 Beregningsalternativer.....	230
3.3 Lønn og sysselsetting.....	231
3.3.1 Markedsbestemt lønn.....	231
3.3.2 Avtalefestet lønnskompensasjon.....	233
3.3.3 Lønn og sysselsetting i år 2000.....	234
3.4 Kostnader ved kortere arbeidstid.....	235
3.5 Skatter og privat konsum.....	237
3.5.1 Nettoskatter.....	237
3.5.2 Privat konsum.....	239
3.6 Alternative makroforutsetninger.....	239
Undervedlegg 1: Beregningsresultater.....	240
Undervedlegg 2: Makromodellen TORMOD.....	244
Litteratur.....	249

Vedlegg 9: Velstand og tidsnytting av Tor Rødseth.....	250
---	-----

1. Innledning. Formålet med notatet.....	250
2. Oversikt over tidsnyttingsteorien.....	250
3. Noen trekk ved tidsnytting i Norge.....	254
3.1 Langtidstendenser i tidsnyttingen.....	254

3.2	Tidsnyttingsundersøkelsene 1971/72 og 1980/81.....	256
3.3	Endringer i tidsnytting 1971/72 til 1980/81.....	258
4.	Hva kan tidsnyttingsundersøkelsene gi til belysning av arbeidstidsspørsmålene?.....	260
4.1	Kan tidsnyttingen styres ved arbeidstidsbestemmelser?.....	260
4.2	Verdien av fleksibilitet.....	261
4.3	Samfunnsmessige preferanser om tidsnytting?.....	263
4.4	Tidsbruk og likestilling.....	264
4.5	Tidsbruk og forbruk.....	265
5.	Oppsummering.....	268

Vedlegg 10: Inntektsfordelingsvirkninger av arbeidstidsforkortinger av Kari Skrede..... 270

1.	Endringer i inntektsstruktur og forsørgelsesfordeling etter kjønn, familietype og familiefase.....	271
1.1	Kjønn og inntektsulikhet.....	271
1.2	Inntektsulikhet etter husholdstype og familiefase.....	274
2.	Yrkesstruktur, arbeidstid og inntektsfordeling.....	281
2.1	Det kjønnsdelte arbeidsmarkedet - en barriere i arbeidstidspolitikken?.....	281
2.2	Arbeidstid og lønnsstruktur i det kjønnsdelte arbeidsmarkedet.....	283
2.3	Inntektsfordelingsvirkninger av en arbeidstidsforkorting.....	287
2.4	6-timers dag i kvinneyrkene - et regneeksempel.....	288
2.5	Yrkestilknytning og arbeidstidsforandringer - i hvilken retning går preferansene?.....	290
2.5.1	Fleksible arbeidstidsendringer - hvem ønsker forandring av arbeidstiden?.....	291
2.5.2	6-timersdagen, kjønn og yrkestilknytning.....	293
2.5.3	Kortere arbeidstid eller høyere lønn - hva velger den enkelte?.....	295
3.	Familiefase, arbeidstid og inntektsfordeling.....	297
3.1	Arbeidstid og lønnsstruktur etter livsløp/familiefase og kjønn.....	297
3.2	Inntektsfordelingsvirkninger av ukompenserte arbeidstidsforkortinger.....	301
3.3	Variasjon mellom familietyper.....	305
3.4	Fleksible arbeidstidsforandringer - i hvilken retning går preferansene?.....	306
3.4.1	Holdninger til nåværende arbeidstid.....	306
3.4.2	Holdninger til 6-timersdagen.....	307
3.4.3	Økt lønn eller redusert arbeidstid?.....	308
	Undervedlegg 1.....	310
	Undervedlegg 2.....	312
	Litteratur.....	312

Vedlegg 11: Arbeidstilbud, sparing og skatt i et livsløpsperspektiv av Erling Steigum jr..... 314

1.	Innledning.....	314
2.	Livsløpsperspektivet på økonomiske beslutninger.....	314
3.	Økonomisk teori for tidsanvendelse.....	316
4.	Generelt om virkning av arbeidstidsbestemmelser.....	317
5.	Numeriske illustrasjoner.....	319
	Referanser.....	323
	Fotnoter.....	323

Vedlegg 12: Arbeids- og inntektsfordeling i husholdningene av Hege Torp..... 325

0.	Økonomisk teori for husholdningers tilpasning. En kortfattet oversikt.....	325
1.	Nyklassisk konsumentteori: en "harmonimodell" for husholdningers tilpasning.....	326
2.	Spillteori. Om analysemetoden.....	329
3.	Kjernefamilien. Om analyseobjektet.....	330
4.	Husholdningens tilpasning. Forbruk og tidsbruk.....	331
4.1	Husholdningsspesifikke ressurser.....	331
4.2	Rammebetingelser.....	334
4.3	Ønsket og faktisk tilpasning.....	334
4.4	Forbruks- og tidsbruksmønster.....	336
5.	Et generelt utgangspunkt og fire kjønnsespesifikke spill.....	336
6.	Virkninger av endringer i modelleksogene variable.....	341
6.1	Redusert normalarbeidstid for mannen.....	342
6.2	Bedre tilgjengelighet og utvidede åpningstider.....	343
6.3	Høyere nettomarginallønn for den yrkesaktive kvinnen.....	343
6.4	Skatteklasser 2 og kvinnens yrkesaktivitet.....	343

Undervedlegg: En formalisering av husholdningsdannelsen og medlemmenes tilpasning.....	344
Referanser.....	347

Del IV: Arbeidstid og samfunnsutvikling

Vedlegg 13: Arbeidstidspolitikk og livsløpspolitikk av Helga Maria Hernes.....	348
--	-----

1.	Den tidspolitiske debatten.....	348
2.	Tid: Begreper, segmenter og kulturer.....	349
3.	Næringslivsbetingede og kjønnsbetingede interesser.....	352
4.	Statens rolle.....	354
5.	Konklusjon.....	355

Litteratur.....	356
-----------------	-----

Vedlegg 14: Barn, tid og penger av An-Magritt Jensen.....	357
---	-----

1.	Flere familier får to inntekter.....	357
2.	Familiene blir mindre.....	357
3.	Utvikling i arbeidstider.....	357
4.	Arbeidsfordeling mellom ektefeller.....	358
5.	Omsorgspermisjon, kun for kvinner.....	359
6.	To-inntekts- og en-inntektsfamilier.....	360
7.	Hva kjennetegner de fulltidsarbeidende mødrene?.....	360
8.	Alenemødre arbeider heltid.....	362
9.	Småbarnsfedre jobber overtid.....	363
10.	Økonomien er svak i småbarnsfamilier.....	365
11.	I korte trekk.....	365

Referanser.....	366
-----------------	-----

Vedlegg 15: Samfunnsutvikling og sysselsetting av Cato Wadel.....	367
---	-----

Del I: Teoretiske utgangspunkter.....	367	
1.	Arbeid og sysselsetting i 1980-årene.....	367
2.	Noen allmenne krav til en samordnet sysselsettingspolitikk....	368

Del II: Samfunnsutvikling og det lønnede arbeid.....	370	
3.	Hushold, bedrifter og vesener som sysselsettere: et historisk tilbakeblikk.....	370

4.	Sysselsetting gjennom "blandingsøkonomier".....	372
5.	Blir det mer lønnet sysselsetting i 1990-årene?.....	373
6.	Vil fordelingen av den lønnede sysselsetting fortsette?.....	374
7.	Begrensninger på lønnet sysselsetting.....	375
8.	Yrkespassive gruppers forbruk - hvor stort bidrag til sysselsetting?.....	376
9.	Om å holde seg borte fra arbeidsmarkedet.....	377
Del III: Samfunnsutvikling og det ulønnede arbeid..... 379		
10.	Det tjenesteproduserende hushold.....	379
11.	Omsorgsarbeid.....	380
12.	Eldreomsorg og egenomsorg.....	381
13.	Ervervelse av produksjonsferdigheter.....	382
14.	Ervervelse av forbrukerferdigheter.....	384
15.	Ulønnet arbeid i frivillige organisasjoner.....	385
16.	Det skjulte arbeid: Vedlikehold av sosiale relasjoner.....	387
Del IV: Dynamikken mellom lønnet og ulønnet sysselsetting..... 389		
17.	Mange spørsmål - få entydige svar.....	389
18.	Sysselsettingssystem som teoretisk inntak.....	390
19.	Dynamikken mellom lønnet og ulønnet sysselsetting; mobilisering og innhogg.....	391
Referanser..... 391		
Del V: Bedrifiers og virksomheters tilpasning		
Vedlegg 16: Bedriftenes tilpasning ved endringer i arbeidstid. En litteraturstudie av Merete Lie og Anne Jorunn Berg..... 393		
1.	Om undersøkelsen.....	393
1.1	Innledning.....	393
1.2	Litteraturen som er benyttet.....	393
1.3	Hva finnes i litteraturen - og hva er det den ikke sier noe om?.....	393
2.	Ulike typer redusert arbeidstid.....	394
2.1	Innledning.....	394
2.2	Reduksjon av den ukentlige arbeidstid.....	394
2.3	Reduksjon av den daglige arbeidstiden.....	394
2.4	Permisjoner.....	394
2.5	Lavere pensjonsalder.....	398
3.	Arbeidstid og driftstid. Fleksitid og forskjøvet arbeidstid..	399
3.1	Innledning.....	399
3.2	Eksempel på forskjøvet arbeidstid.....	399
3.3	Ekstra deltidsskift.....	400
3.4	Erfaringer med fleksibel arbeidstid.....	400
3.5	Er fleksitid et privilegium for funksjonærer?.....	401
3.6	Fleksitid i industrien?.....	401
3.7	En modell.....	402
3.8	Behov for fleksitid eller forskjøvet driftstid.....	403
4.	Forslag til videre arbeid.....	403
4.1	Innledning.....	403
4.2	Forskjeller mellom ulike næringer.....	403
4.3	Studier av enkeltbedrifter - kan det være til nytte?.....	404
4.4	Forslag til videre undersøkelser.....	405
Litteraturliste..... 408		
Vedlegg 17: Arbeidstidsreduksjon. Erfaringer fra fire ulike virksomheter av Anne Jorunn Berg, Jan Irgens Karlsen, Berit Nicolaysen, Arne Svarva og Knut Veium..... 410		

1.	Innledning.....	410
1.1	Bakgrunn for undersøkelsen.....	410
1.2	Framgangsmåte for datainnsamling.....	410
1.2.1	Generaliserbarhet.....	410
1.3	Rapportens oppbygging.....	411
2.	Standard telefon og kabelfabrikk A/S.....	411
2.1	Bedriften.....	411
2.2	Bakgrunnen for og utformingen av arbeidstidsreformen.....	412
2.3	Ny arbeidstidsordning, innhold og forutsetninger.....	412
2.4	Konsekvenser for bedriften.....	413
2.4.1	Produktivitet.....	413
2.4.2	Organisatoriske konsekvenser.....	413
2.4.3	Sysselsetting.....	413
2.4.4	Økonomi - lønnsutvikling.....	413
2.4.5	Reaksjoner fra omgivelsene.....	414
2.4.6	Arbeidsmiljøet.....	414
2.4.7	Samarbeidsklimaet.....	414
2.4.8	Fritid og familieliv.....	414
3.	Jacobsen elektro A/S.....	415
3.1	Bedriften.....	415
3.2	Begrunnelse/bakgrunn for arbeidstidsreduksjonene.....	415
3.3	Gjennomføring/beskrivelse av ordningen.....	415
3.4	Konsekvenser av arbeidstidsreduksjonen.....	416
3.4.1	For bedriften.....	416
3.4.2	Konsekvenser for sysselsetting og produktivitet.....	416
3.4.3	Konsekvenser for arbeidsmiljøet.....	417
3.4.4	Forholdet til bedriftsklubben.....	417
3.4.5	Fleksitid eller redusert arbeidstid?.....	418
4.	Porsgrunn fabrikker - Norsk Hydro, Herøya.....	418
4.1	Bedriften.....	418
4.1.1	Forandringsorientert.....	419
4.2	Bakgrunn for arbeidstidsreformen.....	419
4.2.1	Vanskelige spørsmål.....	419
4.2.2	En eller flere etapper.....	420
4.2.3	Samspill i gjennomføringen.....	420
4.3	Ny arbeidstidsordning, innhold og forutsetninger.....	420
4.3.1	Ny ordning.....	420
4.4	Konsekvenser for bedriften.....	421
4.4.1	Samarbeidsklima.....	421
4.4.2	Forhandlingsklima.....	421
4.4.3	Produktivitet.....	421
4.4.4	Pauser.....	421
4.4.5	Arbeidsplanlegging, koordinering og ledelse.....	421
4.4.6	Sysselsetting.....	422
4.4.7	Kostnader.....	422
4.4.8	Mulighet for faglig aktivitet/møter.....	422
4.4.9	Uløste spørsmål.....	422
5.	Skien kommune.....	422
5.1	Kommunen.....	422
5.2	Reformen: bakgrunn og utformingsprosess.....	423
5.3	Reformen: innhold og forutsetninger.....	424
5.3.1	En eller flere etapper.....	424
5.3.2	Daglig arbeidstid.....	425
5.4	Konsekvenser for kommunen.....	425
5.4.1	Produktivitet.....	425
5.4.2	Sysselsetting.....	426
5.4.3	Organisering av arbeidet.....	426
5.4.4	Samarbeid.....	426
5.4.5	Forholdet til publikum.....	426
6.	Endring av arbeidstid - oppsummering.....	426
6.1	Bakgrunn.....	426
6.2	Gjennomføring.....	427
6.3	Vanskelige spørsmål.....	427
6.3.1	Tidspunkt for arbeidsdagens start.....	427
6.3.2	Kompensasjon til grupper som ikke fikk redusert arbeidstid....	427

6.3.3	Bedriften og arbeidsgiversammenslutningen.....	427
6.3.4	Koordinering av arbeidstid.....	428
6.4	Kostnader.....	428
6.5	Konsekvenser.....	428
6.5.1	Arbeidsledelse og organisasjon.....	428
6.5.2	Produktivitet.....	429
6.5.3	Arbeidsmiljø og trivsel.....	429
6.5.4	Forholdet mellom arbeidstid og barneomsorg.....	429
6.6	Noen avsluttende bemerkninger.....	429

Undervedlegg: Intervjuskjema.....	429
-----------------------------------	-----

Vedlegg 18: Kortere arbeidstid ved somatiske sykehus? av Ann R. Sætнан, Werner Willassen og Ola Kindseth.....	431
--	-----

1. Arbeidstidsordninger ved sykehus - særlige hensyn.....	431
1.1 Kontinuitet - hva, hvorfor, hvordan.....	431
1.1.1 Klinisk frihet/klinisk ansvar.....	431
1.1.2 Opplæring, kompetansevedlikehold.....	432
1.1.3 Selvevaluering.....	432
1.1.4 Informasjon/sikkerhet.....	432
1.1.5 Pasientservice.....	433
1.1.6 Oppsummering.....	433
1.2 Produktivitetshensyn ved valg av arbeidstidsordninger ved sykehus.....	433
1.2.1 Arbeidstid og kapasitet.....	434
1.2.2 Arbeidstid og utnyttingsgrad.....	434
1.2.3 Arbeidstid og liggetid.....	435
1.2.4 Arbeidstid og resultat.....	435
1.2.5 Arbeidstid og kunnskapsproduksjon.....	435
1.2.6 Oppsummering.....	435
2. Dagens arbeidstidsordninger i et kontinuitets- og produktivitetsperspektiv.....	436
2.1 Arbeidstidsordninger i pleietjenester.....	436
2.1.1 Døgnrytme på sengeposten.....	436
2.1.2 Bemanningsplan.....	437
2.1.3 Turnusplan.....	438
2.1.4 Konsekvenser for produktivitet, kontinuitet.....	442
2.1.5 Legers arbeidstid og andres.....	442
2.2 Arbeidstidsordninger i legetjenesten.....	442
2.2.1 Et eksempel fra en medisinsk avdeling.....	443
2.2.2 Konsekvenser for kontinuitet og produktivitet.....	446
2.2.3 Hvor typisk er denne avdelingen?.....	447
3. Er 30-timers uken mulig? Modeller og vurderinger.....	448
3.1 Kortere arbeidstid for leger?.....	450
3.2 Er modellen gjennomførbar?.....	454
3.3 Kan 30-timers uken gjennomføres i pleietjenesten?.....	455
Litteratur.....	455